



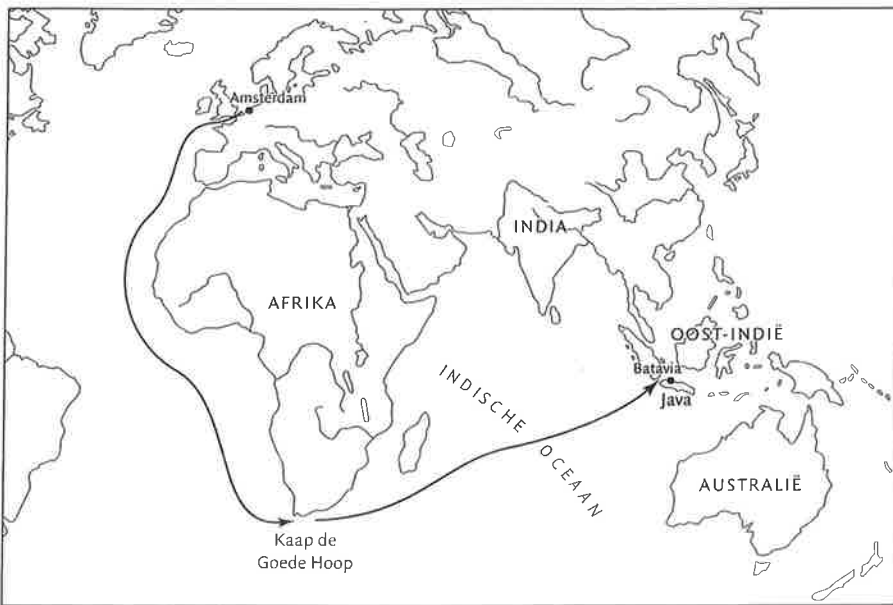
Een gouden eeuw

Les 1 De VOC

Rond 1600 varen veel Nederlandse kooplieden naar Indië. Ze kopen er vooral veel specerijen, zoals kaneel, nootmuskaat, peper en kruidnagel. Specerijen worden gebruikt om het eten smaak te geven en als medicijn.

De kooplieden besluiten om samen te werken. Zo kunnen ze samen bepalen welke prijs ze

willen betalen. Ze richten de VOC op. Dat betekent: Verenigde Oost-Indische Compagnie. Ze bouwen grote driemasters voor de reizen. Alleen schepen van de VOC mogen naar Oost-Indië varen. De VOC heeft ook eigen soldaten en forten. Zo kunnen ze hun schepen en handelswaar beter verdedigen.



De zeeweg naar Oost-Indië.

Les 2 Werken op een VOC-schip

Het werk op een Oost-Indiëvaarder is zwaar. De bemanning moet het dek schrobben, de dieren verzorgen, in het kraaiennest klimmen, en nog veel meer. Er wordt in twee ploegen gewerkt. Wie vrij is, is beneden. Daar is het benauwd en het stinkt er. De bemanning leeft van gezouten vlees of vis, erwten, bonen en scheepsbescuit.

De straffen aan boord zijn streng. De ergste straf is kielhalen. Onderweg zijn er veel gevaren. Het schip kan schipbreuk lijden. Ook kapers vormen een gevaar. En dan kun je nog ziek worden. Veel mannen krijgen scheurbuik omdat er te weinig vers voedsel is.



Les 3 Beroemde schilders

In de Gouden Eeuw verdienen kooplieden en sommige andere mensen veel geld. En dat willen ze laten zien, onder andere met schilderijen. Ze kopen een schilderij bij een handelaar. Of ze geven een schilder opdracht om speciaal voor hen een schilderij te maken. Zo worden er in de Gouden Eeuw een paar miljoen schilderijen gemaakt, zoals portretten, stillevens, zeegezichten en landschappen. De schilders werken met olieverf. Rembrandt van Rijn wordt beroemd omdat hij zo goed licht en schaduw schildert. Zijn bekendste schilderij is De Nachtwacht. Johannes Vermeer schildert heel precies alledaagse dingen. Frans Hals schildert vooral portretten.



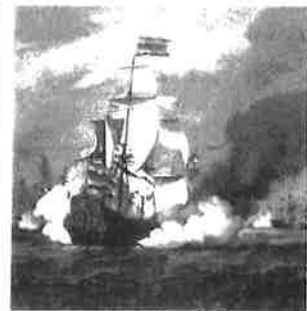
Stilleven.



Landschap.



Portret.



Zeegezicht.

Les 4 Uitvinders en onderzoekers

In de Gouden Eeuw doen wetenschappers belangrijke ontdekkingen. Antoni van Leeuwenhoek ziet onder zijn microscoop als eerste mens bacteriën. Hij onderzoekt van alles, zoals poep, vlooien, koeienogen en bloed. Leeghwater ontwerpt een windmolen. Daarmee kan water uit een meer worden gepompt. Corneliszoon vindt een zaagmolen uit. Daardoor kunnen er veel sneller boten worden gebouwd. En Christiaan Huygens maakt een telescoop. Daarmee ontdekt hij een

maan en ringen rond de planeet Saturnus. Ook bouwt hij een slingeruurwerk. In de geneeskunde zijn er veel bedriegers. Kwakzalvers schrijven allerlei behandelingen voor, bijvoorbeeld met bloedzuigers. Meestal helpen die behandelingen niet en moeten mensen naar een chirurgijn. Dat is iemand die zere plekken wegsnijdt. Een chirurgijn verdient meestal ook geld als barbier. Dat betekent kapper.

Les 1 De VOC

bieder

Iemand die iets wil kopen en zegt hoeveel hij ervoor wil betalen.

driemaster

Een schip met drie masten.



kruidnagel

Een soort specerij. Bijvoorbeeld voor in de rode kool.



nootmuskaat

Een soort specerij. Bijvoorbeeld voor op de bloemkool.



parel

Een mooi bolletje. Parels lijken op knikkers. Je kunt er halskettingen of armbanden mee maken.



zwavel

Een stinkende, gele stof die gemakkelijk brandt. De kopjes van lucifers worden van zwavel gemaakt.



maagkwalen

Ziektes in je maag.

winderigheid

Als je steeds maar winden moet laten.



handelswaar

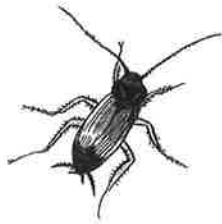
Spullen die je koopt of verkoopt.



Les 2 Werken op een VOC-schip

kakkerlakken

Insecten. Kakkerlakken zitten graag op warme plekken waar eten ligt.



kajuit

Een kamer op een schip.



kraaiennest

Een deel van de mast van een schip. Het kraaiennest wordt als uitkijkpunt gebruikt.



officier

Een belangrijk iemand in het leger of op een schip.



scheepsjongen

Een jongen op een schip die voor zeeman leert.



kaper

Iemand die schepen aanvalt en berooft.



stokvis

Gedroogde kabeljauw. Kabeljauw is een vis.



paalworm

Een worm die gaten maakt in een houten schip. Het schip kan dan lek raken en zinken.



vingerhoed

Een dopje dat tijdens het naaien op je vinger zit. Dit is om die vinger te beschermen tegen een prik van de naald.



scheurbuik

Een ziekte die je krijgt als je te weinig verse groenten eet.

provoost

Een soort agent op een schip.



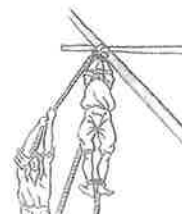
dominee

Een predikant. Een belangrijk iemand in de protestantse kerk. De persoon die preekt en voorleest.



kielhalen

Voor straf onder de boot doorgetrokken worden.



Les 3 Beroemde schilders

predikant

Een dominee. Een belangrijk iemand in de protestantse kerk. De persoon die preekt en voorleest.



florijnen

Geldstukken. Een soort euro's.



regent

Een rijk iemand. De regenten bestuurden de stad of het gebied.



fazant

Een grote vogel met een lange staart. Een fazant lijkt een beetje op een grote kip.



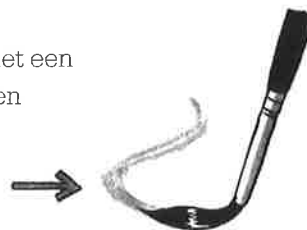
schuttersgilde

Een club van schutters. Schutters zijn een soort soldaten.



penseelstreek

Een veeg die je met een dun kwastje op een schilderij maakt.



oker

Een gele of bruine kleurstof.

zelfportret

Een schilderij van jezelf dat je zelf gemaakt hebt.



Les 4 Uitvinders en onderzoekers

telescoop

Een grote verrekijker om mee naar de sterren te kijken.



kwakzalver

Een nepdokter. Iemand die net doet of hij ziektes kan genezen, maar geen echte dokter is.



wiskunde

Een moeilijk soort rekenen,

$$y = 6x^2 + 3$$

kermis

Een feest met kraampjes en met grote speeltoestellen, zoals een draaimolen en botsautootjes.



wetenschapper

Iemand die onderzoekt hoe iets in elkaar zit.



pissebed

Een klein, plat, donkergrijs diertje. Pissebedden zitten vaak onder stoeptegels of bloempotten.



microscop

Een toestel waarmee je piepkleine dingen kunt bekijken.



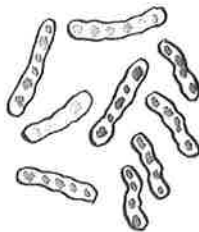
chirurgijn

Een dokter.



bacterie

Een heel klein levend deeltje.



barbier

Een kapper.



lens

Een stukje glas waarmee je beter kunt zien. Een lens zit bijvoorbeeld in een bril of een camera.

